

Dues psicòlogues de la UIB confirmen l'origen ideològic del comportament violent contra les dones

PARAULES CLAU:
violència contra les dones; violència domèstica

Les doctores Esperança Bosch i Victòria Ferrer han localitzat en el corpus de creences que des dels inicis del patriarcat fins avui ha arrelat a la societat, les causes últimes del comportament violent amb les dones. Els vells i caducs mites es mantenen entre el jovent, per la qual cosa aquestes professores han iniciat un estudi d'aquest fenomen

KEYWORDS:
violence against women; domestic violence

Resum: Ni el consum de drogues o alcohol, ni l'estrès laboral o l'atur, ni la situació de marginalitat, són causes directes del comportament violent de certs homes contra les dones. Tot i que alguna d'aquestes variables és present en alguns casos de maltractament, la vertadera causa és ideològica. Així ho han demostrat dues psicòlogues de la UIB una vegada enquestades 142 dones víctimes de maltractaments i comparats els retrats que feren dels seus agressors amb els que feren unes altres 142 dones dels seus companys, homes amb els quals gaudeixen d'una relació igualitària i en la qual la resolució dels conflictes mai no ha passat per la força. Les doctores Esperança Bosch i Victòria Ferrer consideren que és en la pretesa inferioritat de la dona i el també pretès "plus" de domini i de control que certs homes creuen tenir sobre la dona, pel simple fet d'haver nascut home, allà on rau l'origen de l'esclat violent. Si existeix un perfil d'agressor és sols aquell de l'home que, pensant com pensa sobre la dona, es resisteix a permetre que la situació canviï. En aquest sentit, la revolta de les dones que des de fa uns quants anys han començat a denunciar els seus agressors i a defugir una situació de dominació, amenaça i terror, ha desencadenat una millor visualització de la violència dels maltractadors. Cal foragitar com a falsos alguns missatges que reproduïxen clíxés caducs, com és ara l'amor romàntic, l'amor per tota la vida, o la gelosia, com a pretesa justificació de la violència -la vaig matar perquè l'estimava. L'evidència científica és una altra de ben diferent: qui estima no mata; només empra la violència qui veu l'estimat o estimada com una possessió, qui no accepta la lliure decisió del

company, qui viu la separació com un afront, qui en definitiva no disposa de ressorts suficients per superar un bagatge ideològic fatal que arrela en el patriarcat, "una estructura social violenta", segons les investigadores. El més alarmant, però, és que els vells mites persisteixen entre la joventut, la qual cosa posa al descobert el fracàs de només fonamentar en l'educació formal, a l'escola, el canvi de les mentalitats. Hi ha massa canals d'educació no formal, des de la literatura al cinema, passant per les religions, la publicitat o la família, que llancen ara i adés missatges que no contribueixen a mudar el cos de creences que es manté des de la prehistòria.

Les investigadores entrevistaren 142 dones víctimes de maltractaments i altres 142 dones que mai n'havien suportat

El pensament misògin

Des de fa deu anys les professores Esperança Bosch i Victòria Ferrer centren la seva recerca en la violència contra les dones, i aborden aquesta greu problemàtica que afecta totes les societats del planeta des de distints aspectes. En primer lloc, les investigadores abordaren el maltractament en l'àmbit de la parella i de la família; i en segon lloc s'enfrontaren a la caracterització del pensament misògin, arrel, al cap i a la fi, dels comportaments violents contra les dones. Entre els anys 2000 i 2002 Bosch i Ferrer enllestiren un estudi amb una molt definida pregunta de partida: Què hi ha de diferent quant al cos de creences entre homes maltractadors i homes no maltractadors? La recerca d'aquesta "diferència" partia, a més, d'una evidència empírica anterior: el fet que no existeix un perfil estable de maltractador, malgrat que alguns missatges aprofundeixin en l'errada de difondre que sí. La bibliografia és extensa pel que fa a la demostració, per posar alguns exemples, que ni l'alcohol, ni una situació de marginació, ni l'estrès laboral, ni el consum de droga, ni la malaltia mental, no són determinants per explicar un comportament violent contra les dones. Evidentment, si un home, per ell mateix, ja és violent, és possible que el consum de drogues o alcohol agreugi la tendència, però la violència no és

conseqüència directa d'aquest consum.

Les variables esmentades no discriminen un grup de l'altre, i per tant no defineixen ni els maltractadors ni els no maltractadors. A la figura 1 apareixen els resultats d'una enquesta sobre les hipotètiques causes de la violència de gènere feta per la Comissió Europea l'any 1999. Com es pot veure, les opinions de la població enquestada demostren com està d'esbiaixada la imatge que es té de les vertaderes causes de la violència.

Aquesta evidència empírica fonamentada en una munió de treballs de recerca en tot el món, va ser el que va ajudar a bastir la hipòtesi inicial: la diferència entre els uns i els altres, allò que és a l'origen de la conducta violenta contra les dones, és el cos de creences de la persona.

Per confirmar o no la hipòtesi, les psicòlogues de la UIB contactaren amb una àmplia xarxa d'entitats i professionals vinculats d'una o altra manera amb la violència de gènere. D'aquests contactes en sorgí una mostra de 142 dones víctimes de violència. Cada dona s'avingué a contestar dues enquestes. La primera cercava per fer la història de maltractament de cada dona, caracteritzant-ne els episodis viscuts. La segona establia una descripció per part de la víctima sobre el comportament de la seva parella, del seu agressor. Paral·lelament, les enquestes també es feren a una mostra de control de 142 dones que no haguessin patit mai cap episodi de violència contra elles i que gaudien d'una relació sentimental igualitària amb les respectives parelles. En aquest cas, com és obvi, les dones només hagueren de contestar la segona

L'element diferenciador que pot explicar un comportament violent contra la dona rau en el cos de creences del maltratador i, en concret, en les idees misògines

enquesta o entrevista, la que perseguia fer un retrat del comportament de la seva parella i de les creences, les idees, el tarannà, que sustentaven aquest comportament.

Amb la comparació dels resultats d'ambdues mostres,

la hipòtesi inicial de les professores Esperança Bosch i Victòria Ferrer quedà confirmada. Com afirma la doctora Ferrer, "no hi havia cap variable de les esmentades que explicàs la diferència entre un comportament maltractador i un comportament no violent. En canvi, sí que quedava clar que en el primer cas hi havia les creences misògines i que eren absents en els segon cas, en el cas d'homes que mai no havien maltractat les seves dones".

Tot i que les investigadores han afinat les anàlisis durant aquests darrers anys, la conclusió és sempre la mateixa: "l'element diferenciador que pot explicar un comportament violent contra la dona rau en el cos de creences del maltractador i en concret en les idees misògines: la pretesa inferioritat de la dona i el també pretès 'plus' de domini i de control de l'home envers la dona, pel simple fet d'haver nascut home".

Com aclareix la doctora Bosch, "per a aquests homes la violència és un recurs, pel fet de convertir-se en una eina a través de la qual es pot mantenir el control i el domini sobre la dona".

Els missatges emmetzinats

La constatació que en les idees de caire misogin arrela la violència contra la dona posa en dubte la pretesa

innocuitat de certs missatges. "Moltes vegades - adverteix la doctora Bosch- hi ha qui acudeix a aquelles variables que esmentàvem al principi -la marginalitat, l'alcoholisme, l'estrès laboral, etc. - per, en certa manera, justificar la conducta violenta contra la dona." Fins i tot, diu la doctora Bosch, "es diu que la violència del maltractador es pot explicar pel fet d'haver sofert ell mateix maltractament, la qual cosa, des del punt de vista de la psicologia, és més que dubtosa. Pensem que acceptar la causalitat directa entre el model de família viscut i el comportament posterior d'una persona, donant per bona la reproducció directa d'aquell model familiar, és gairebé condemnar la humanitat a l'estancament perpetu. Si fos així, cap innovació, cap canvi, cap decisió individual, no seria possible. I tampoc no seria possible avançar en la cultura. Per tant -rebla Bosch-, resulta evident l'existència encara de prejudicis per damunt de l'evidència científica".

Els darrers set anys (des de 1997) el maltractament de les dones ha passat de ser un tema anecdòtic a situar-se a les primeres planes dels diaris i els noticiaris de ràdio i televisió. I això ha estat perquè ha esdevingut un problema social de primer ordre. Aquest canvi també ha dut aparellat que siguin cada vegada més els investigadors que s'enfronten a l'estudi del

Causa %	a Europa %	a España%
Alcoholisme	96,2	98,5
Toxicomanies	93,7	98,2
Atur	78,5	83,2
Pobresa i exclusió social	74,6	79,4
Haver estat, l'agressor, víctima de la violència	73,2	77,1
Predisposició genètica a la pràctica de la violència	64,2	72,5
Manera en què les dones són considerades pels homes	63,9	63,7
Manera en què el poder es troba repartit entre els sexes	59,0	62,8
Baix nivell educatiu	57,1	69,5
Mitjans de comunicació	48,6	58,5
Creences religioses	47,0	47,3
Comportament provocador de les dones	46,1	39,7

Fig. 1 Comissió Europea (1999). L'opinion des europeens sur la violence domestique dont sont victimes les femmes.

comportament violent contra la dona, però, així i tot, com diu la doctora Ferrer, "bona part dels mites que apareixien en la literatura científica dels seixanta, per posar un exemple d'aquest país, encara són ben vigents. No cal dir que, acrescuts i augmentats, aquests mites segueixen també ben presents en la societat. Cada dia podem veure l'intent de resumir aquesta greu problemàtica al cas particular, intentant trobar explicacions al comportament del maltractador acudint a trets que no tenen res a veure amb la violència exercida contra la dona. Quantes vegades no hem hagut de sentir que el maltractament és cosa d'un perfil concret d'home i que un home 'normal' mai no es comportaria així".

La presència d'aquesta mena de mites, de prejudicis, d'idees preconcebudes sense base científica, queda absolutament reflectida en les enquestes que es fan a la població sobre el maltractament de la dona. Aquest fet és el que ha impulsat Esperança Bosch i Victòria Ferrer a continuar en la recerca. Però sobretot, les ha impulsat a fer-ho el fet de constatar, com diu la doctora Ferrer, que "els estudiants universitaris, aquells que d'aquí a molt pocs anys hauran de tractar amb aquesta problemàtica, que hauran d'atendre les persones víctimes de maltractaments, no reben la formació necessària per afrontar lliures de prejudicis la seva responsabilitat i reproduïxen alarmantment els mites esmentats".

La misogínia arrela en el sistema patriarcal, una "estructura social violenta", segons la doctora Bosch

D'aquesta constatació tan alarmant se'n poden treure dues conclusions. En primer lloc, cal revisar quina formació reben aquests joves o, com diu la doctora Bosch, "quina ideologia estan conformant". D'altra banda, es constata que el maltractament no té edat, ni és una cosa del passat: "l'edat no és tampoc un element discriminador. Hi ha maltractadors de noranta anys i maltractadors de divuit anys. I en tota aquesta escala d'edats la violència contra les dones és la mateixa i s'abeura dels mateixos arguments". La doctora Bosch afirma que "la ideologia misògina i masclista està construïda amb elements del passat, és

cert, però es manté en el present, i el canvi de mentalitats no es produeix sol, per molt que en l'àmbit formal, legislatiu, sí que s'hagi produït l'evolució".

Ara Bosch i Ferrer bussegen en el món universitari per detectar fins a quin grau la misogínia i el masclisme penetren entre el jovent. Les investigadores han centrat la seva investigació en els joves: volen esbrinar què pensen. Però també un vessant important del seu treball consisteix a impulsar futurs continguts curriculars a l'escola amb la incorporació d'assignatures que plantegin la resolució dels conflictes per vies no violentes, matèries que incorporin el paper de la dona a través de la Història, i un ample ventall de textos que han de canviar la formació dels més joves i, en definitiva, incorporar la mirada de gènere en la construcció del coneixement.

L'analogia racista

Una determinada ideologia masclista, nodrida durant segles des de moltes i diverses fonts, estimula un comportament que és considerat coherent amb aquesta herència rebuda. La doctora Bosch diu que és possible fer una analogia entre el comportament masclista i el comportament racista: "l'un i l'altre tenen fonts ideològiques. El que sustenta la violència contra la raça negra no és que l'agressor hagi begut, ni que visqui en un barri marginal, ni que hagi tingut una infància problemàtica. Allò que sustenta la violència contra la raça negra és la creença que la raça blanca és superior. Per a qui ho creu així, el domini dels blancs sobre els negres és el comportament coherent. Aquesta dominació es pot fer a les bones, si la víctima es deixa dominar; o a les males, si hi ha resistència. Els racistes més virulents són aquells que tenen més arrelada la ideologia i també una més gran resistència al canvi. L'exemple més clar és el Ku Klux Klan, que sorgeix quan les persones negres comencen a fer els primers passos per revoltar-se contra la dominació. Doncs bé, mantenint l'analogia que hem volgut fer al principi, el Ku Klux Klan es totalment assimilable al maltractador de dones: les persones amb menys recursos racionals i que són incapaces d'adaptar-se als canvis, són les que opten per mantenir el control i el poder a través de la força, l'amenaça, el terror".

Bosch veu l'arrel de la ideologia misògina en la pròpia estructura del patriarcat, que qualifica com "una estructura social violenta". Evidentment el canvi, diu la doctora Bosch, "és difícil, serà difícil, però és possible; més enllà de la llei, la mentalitat de les persones pot evolucionar. De moment, un estat democràtic com el que tenim a Espanya és un millor escenari que el que tenen altres societats".

De fet, tot i que no hi ha cap societat en el món que sigui l'excepció que confirmi la regla, sí que és veritat que a les societats amb una més llarga història democràtica, on el divorci està més acceptat, els comportaments violents registren índexs més baixos. A la figura 2 es poden veure els resultats d'un informe de la UNICEF les dades del qual han estat extretes de diversos estudis de caràcter nacional, regional i/o local (per la qual cosa no són estrictament comparables). Les dades proporcionen un retrat apropiat del maltractament i la violència de gènere arreu del món.

Com diu la doctora Ferrer, "gairebé totes les societats responen a un mateix model de família, amb lleugeres matisacions. Si pensam que la societat afgana dels talibans és molt allunyada de la nostra, en realitat ens creiem un miratge. El que passa és que ambdues societats estan allunyades només cronològicament. Ells estan en una època que podria ser comparada amb la nostra Edat Mitjana, però les regles de funcionament són les mateixes, encara són les mateixes".

En realitat, comenta la doctora Bosch, "certs missatges de la mateixa Església catòlica, avui a Espanya i al segle XXI, com és ara la defensa de la família tradicional, el rebuig absolut al divorci, o el suposat valor que encara es dóna a la dona submisa, aquella que calla, aquella que aguanta, poden atiar el foc colgat. No ens hem de conformar eliminant la flama, sinó que s'ha d'eliminar el caliu, també. Molts missatges, des dels de l'Església catòlica als del món publicitari o als del cinema, són bufades de vent que poden alçar de nou les flames. Ni les 32 dones assassinades enguany a Espanya (maig de 2004), ni les 93 del 2003, ni les 77 del 2002, i podríem anar més enrere, no són casos aïllats, concrets, particulars, són el malaurat producte d'aquest foc colgat".

A la figura 3 es poden comprovar les estadístiques de víctimes mortals per violència de gènere des de 1995 fins a 2004. La discrepància entre les dades oficials (Ministeri de l'Interior) i les dades recollides per les distintes associacions que treballen amb dones responen a diverses raons. Així, per exemple, el Ministeri de l'Interior només comptabilitza les morts "a l'acte", no aquelles que, tot i estar relacionades amb l'agressió, hagin ocorregut temps després d'aquesta. També es dóna el cas que hi ha morts que no s'expliquen per una sola causa i que tampoc no es comptabilitzen.

La revolta de la dona

Sense abandonar l'Estat espanyol, és obvi que els darrers anys s'han incrementat els casos de dones assassinades per les seves parelles o exparelles. Què ha passat? És que ara hi ha més maltractament que abans?

En realitat, a l'Espanya predemocràtica, com diu la doctora Bosch, "el maltractament no era considerat un problema social perquè quedava tancat entre les parets de cada casa. Més important que la manca de

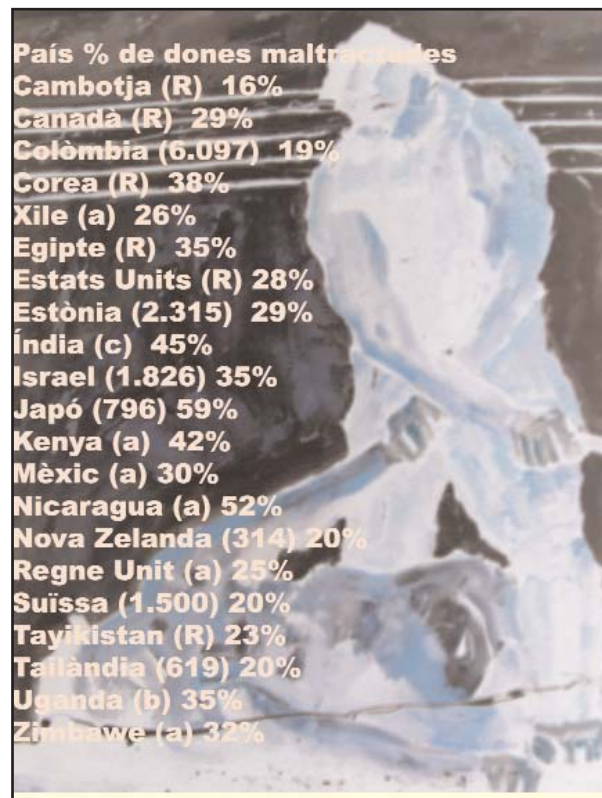

Figura 2. Resultats d'un informe de la UNICEF sobre maltractament a distints països. Les dades del qual han estat extretes de diversos estudis de caràcter nacional, regional i/o local
R: Estudi representatiu de la població del país.
a: Mostra aleatòria en un districte/estat/província.
b: Mostra aleatòria en dos districtes.
c: Mostra a l'estat d'Uttar Pradesh sobre 6.902 homes casats.

VÍCTIMES MORTALS			
Any	Dades del Ministeri de l'Interior	Dades d'associacions de dones	Dades a les Illes Balears
1995	65		
1996	97		
1997	33		
1998	34	46	3
1999	45	53	1
2000	44	65	1
2001	46	73	2
2002	52	77	3
2003	70	93	4
2004		32*	

* Fins al 20 de maig de 2004

Figura 3.
Víctimes mortals per violència de gènere des de 1995 fins a 2004.
Font: Ministeri de l'Interior; Centro Reina Sofia para el Estudio de la Violencia.

dades és, però, que en aquesta situació les dones aguantaven, no podien fer altra cosa, però hi havia molta violència, de càstig, de manteniment, en podríem dir. Quan les dones comencen a denunciar la seva situació, el problema es visualitza socialment i públicament i la pressió del moviment de dones fa que es comenci a legislar, i és llavors quan la població masculina reacciona d'una manera més violenta". A la figura 4 es comprova aquest increment en la visualització del maltractament tant a Espanya com a les Illes Balears els darrers anys.

Un estudi fet pel Ministeri de Treball i Afers Socials l'any 2000 xifrava la població femenina víctima de la violència en dos milions de dones. Per tant, com diu Esperança Bosch, "l'any 2000 hi havia dos milions de suposats maltractadors. Aquests són els que no poden consentir de perdre el poder. De la mateixa manera que, quan hem fet l'analogia amb la ideologia racista, dèiem que els més violents sorgeixen quan es comencen a fer els primers passos en la revolta de les persones de raça negra, en el cas de la violència de gènere les actituds més virulentes sorgeixen quan ha començat la revolta de la dona".

Concretant més les dades anteriors, una enquesta sobre violència domèstica realitzada per l'Institut de la Dona xifra en un 12,4% les dones espanyoles més grans de 18 anys (entorn d'1.865.000 dones) que

sofreixen algun tipus de maltractament familiar.

D'aquestes, almenys un 4,2% (640.000 dones) han sofert alguna agressió des del seu entorn més proper durant l'últim any. En la majoria dels casos l'agressor ha estat la parella, el marit, el company.

En la figura 5, el quadre resumeix els símptomes més comuns que apareixen en les dones que són víctimes d'un maltractament, segons un estudi realitzat per Inés Alberdi i Núria Matas (*La violència domèstica*. Barcelona: Fundació la Caixa)

Foragitar l'amor romàntic i educar en el divorci

Tot i que els darrers anys els valors que s'han transmès des de l'escola als infants no són els mateixos que els que reberen els pares d'aquests infants en el seu moment, hi ha alguna cosa que no rutila quan joves adolescents mantenen els clixés d'èpoques pretèrites. Segons la doctora Bosch, "cal fer una reflexió, perquè és clar que no ho hem fet bé. No transmetem els valors que toca; ni l'escola, ni l'àmbit familiar, ni des d'altres emissors socials: la literatura, el cinema, la publicitat, el còmic...".

Per la doctora Ferrer, "també és veritat que han mancat mitjans, malgrat el que s'ha fet a l'escola. No s'hi han acabat d'incorporar algunes assignatures relatives a la igualtat d'oportunitats o al paper de la

dona a la Història. Però la pitjor errada ha estat creure que podem canviar actuant només a l'escola. Els elements d'educació no formal, la televisió per posar un exemple, són tant o més importants que l'escola. Si aquests no canvien, farem ben poca cosa".

"La vaig matar perquè l'estimava." Vet aquí el mite d'Otel·lo, el romanticisme servint la coartada al violent. "Cal foragitar la tendència a justificar la violència en la gelosia i en l'amor romàntic", afirma la doctora Bosch. "Dir que un jove ha matat la seva al·lota perquè estava molt enamorat és tornar a insistir en el mite. Estimar no és agredir. Cal assenyalar el mite i desarticlar-lo: la relació de parella no és una relació possessiva, i la gelosia no pot ser quelcom admès en una relació amorosa".

Otel·lo, a banda de ser un personatge excel·lentment construït per Shakespeare, era un misogin i un violent, incapaç de superar la gelosia i convençut que estimar significa posseir. Per dir-ho clar: si Otel·lo segueix sent la coartada dels violents, seguirà havent-hi Desdèmones.

La doctora Bosch es detura en les patètiques estadístiques de dones assassinades a mans de les seves exparelles. "No ens pot passar per alt que un alt percentatge d'aquests homes que mataven les seves exparelles ho feren perquè no pogueren acceptar la separació. Potser la varen viure com un afront, com un atac al seu orgull masculí, com un fracàs... Potser ha arribat el moment d'educar la població per a l'acceptació del divorci".

Per la doctora Victòria Ferrer el que resulta incompreensible és que, "quan la immensa majoria de

Any	Espanya	Illes Balears
2000	2'44	
2001	2'59	5'71
2002	2'90	8'39
2003	3'89	10'98

Figura 4. Nombre de casos de maltractaments contra la dona en parella per cada milió de dones de 14 anys o més d'edat. Font: Centro Reina Sofia para el Estudio de la Violencia.

ciutadans haurem tingut al llarg de la nostra vida més d'una parella, ens segueixin bombardejant amb el mite de l'amor per sempre. Quin contrasentit! La realitat, tanmateix, s'imposa. La quotidianitat ens indica que els valors, els clixés en els quals ens seguim movent, són absolutament falsos. El problema és que hi ha un determinat col·lectiu que es creu de veritat que ha de trobar la persona que ha de compartir amb ells tota la vida. Aleshores és quan si un diu *me'n vaig*, l'altre respon que *de cap manera*".

La història de les mil i una denúncies

El nombre de denúncies formulades per dones espanyoles víctimes de maltractaments per part de les seves parelles ha crescut notablement els darrers sis anys. Una ullada a la figura 6 ho palesa. Una de les causes que a partir de l'any 1996 el nombre de denúncies hagi augmentat és que fins aquell any aquestes només es referien a agressions dins el matrimoni. Entre 1997 i 2001 s'inclouen també les denúncies referides a maltractaments per part de la parella, sigui o no el marit. Finalment, les dades dels anys 2002 i 2003 ja inclouen marits, parelles de fet,

Síntoma	% dones maltractades	% població femenina general
Mals de cap	51,8	43,3
Dolors d'esquena o a les articulacions	72,1	64,2
Grip	27,3	21,8
Fatiga permanent	27,6	16,8
Insomni	47,2	34,9
Canvis en l'estat de l'ànim	72,4	53,1
Ganes de plorar sense motiu	50,3	31,7
Tristesa	40,6	21,3
Ansietat o angoixa	52,3	32,0
Irritabilitat	54,2	35,1
Inapetència sexual	44,0	23,6

Figura 5. Síntomes més comuns que apareixen en les dones que són víctimes d'un maltractament, segons un estudi realitzat per Inés Alberdi i Núria Matas (La violència domèstica. Barcelona: Fundació La Caixa).

promesos, companys sentimentals, excònjuges i excompanys sentimentals i expromesos. Malgrat el nombre elevat de denúncies, que reflecteix un canvi d'actitud positiu en la dona, la manca de mitjans i de recursos provoca que malauradament l'efecte d'aquestes denúncies no sigui el desitjable. Moltes vegades no es fan complir estrictament les ordres d'allunyament i són molts els casos en els quals les víctimes havien denunciat reiteradament els seus agressors i després assassins sense que l'acció de la Justícia s'hagi mostrat àgil.

Per la doctora Bosch, "la manca de dotació econòmica, la manca de recursos, només descobreix un manca de convicció política. Si no hi ha hagut els recursos necessaris per evitar aquestes morts és perquè el problema no ha estat una qüestió prioritària per als polítics. I no és vàlid l'argument segons el qual és impossible disposar de dos milions de policies que puguin vetllar els suposats dos milions de maltractadors que hi ha a Espanya. Efectivament no se'n pot disposar, però sí que hi pot haver circuits que permetin la protecció de la víctima d'un comportament violent".

La doctora Victòria Ferrer matisa que "l'important no és tant el nombre de recursos policíacs, judicials, etc., com la formació d'aquests efectius humans. Tampoc no hi ha dos milions de policies que puguin prevenir dos milions d'atracaments. En canvi, sí que tots els policies estan perfectament formats per entendre què és un atracament, per atendre la víctima d'un atracador, per prendre-la seriosament, en una paraula. Això no passa amb les víctimes de maltractaments. La formació és essencial per generar la convicció que s'ha d'acabar amb el problema. Abans parlàvem dels mites que amaren la societat, i no hem d'oblidar que els policies, els secretaris i les secretàries judicials, el personal tot de l'Administració judicial, són persones com les altres i cometem les mateixes errades. Si aquestes persones no han rebut una formació específica per enfrontar-se al problema que ens afecta, molt probablement manejaran els mateixos mites que encara estan tan arrelats a la societat".

Com diu la doctora Ferrer, "ningú no posa en dubte que t'han robat la cartera si ho vas a denunciar. Com és possible, doncs, que es pugui arribar a posar en dubte la denúncia d'una senyora que diu ser maltractada?".

Any	Nombre de denúncies	Illes Balears
1983	11.516	
1984	16.441	
1985	16.810	
1986	17.056	
1987	15.196	
1988	14.461	
1989	17.738	
1990	16.089	
1991	16.946	
1992	16.520	
1993	15.908	
1994	16.284	
1995	16.122	382
1996	16.378	327
1997	17.488	265
1998	19.535	342
1999	21.680	471
2000	22.397	511
2001	24.158	699
2002	43.313	1.351
2003	50.090	1.706

Figura 6.
Nombre de denúncies (delictes i faltes) per maltractaments per anys.
Font: Instituto de la Mujer (página web).

Projectes finançats

Títol: "Análisis de las características psicosociales que diferencian a maltratadores (en los casos de violencia doméstica) de no maltratadores"

Referència: PB-98-0122

Entitat finançadora: Direcció General d'Ensenyament Superior i Investigació Científica del Ministeri d'Educació i Cultura

Període: 2000-2001

Títol: "Mitos y realidades sobre la violencia doméstica contra las mujeres: Análisis de la percepción del problema en estudiantes universitarios/as"

Referència: UIB 2003/10

Entitat finançadora: Universitat de les Illes Balears

Període: 2003-2005

Investigadores responsables

Dra. Esperança Bosch Fiol, professora de Psicologia Bàsica

Departament de Psicologia. Facultat de Psicologia

Edifici Guillem Cifre de Colonya

Tel. 971 17 34 40

Fax: 971 17 31 90

E-mail: esperanza.bosch@uib.es

Dra. Victòria A. Ferrer Pérez, professora de Psicologia Social

Departament de Psicologia. Facultat de Psicologia

Edifici Guillem Cifre de Colonya

Tel. 971 17 34 80

Fax: 971 17 31 90

E-mail: victoria.ferrer@uib.es

Figura 7. A l'esquerra, la doctora Esperança Bosch. A la dreta, la doctora Victòria Ferrer.

Altres membres de l'equip

Prof. Carme Ramis Palmer

Prof. Gemma Torrens Espinosa

Webs d'interès

<http://www.uib.es/servei/sac/ueeg/>

Universitat d'Estiu d'Estudis de Gènere

http://web2.caib.es/owa/g0.frame_page2?codi=232

Institut Balear de la Dona

<http://www.audem.com>

Asociación Universitaria de Estudios de las Mujeres (AUDEM)

<http://www.nodo50.org/mujeresred/>

Mujeres en red

http://www5.who.int/violence_injury_prevention/main.cfm?p=0000000682

Organización Mundial de la Salud (Violencia contra la mujer)

<http://www.unifem.undp.org/>

UNIFEM

Llibres

Bosch, Esperança; Ferrer, Victoria A.; Riera, Teresa; Rosamaria Alberdi (2003). Feminisme a les aules: Teoria i praxi dels estudis de gènere / Feminismo en las aulas: Teoría y praxis de los estudios de género. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears. Treballs Feministes (1). ISBN 84-7632-796-X

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2002). La voz de las invisibles. Las víctimas de un mal amor que mata. Madrid: Ed. Cátedra. Colección Feminismos. ISBN 84-376-2015-5.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2000). Assetjament sexual i violència de gènere. Palma de Mallorca: Editorial Documenta. ISBN 84-89067-74-0.

Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Riera, T. (comps.) (2000). Una ciència no androcèntrica. Reflexions multidisciplinàries. Palma: Universitat de les Illes Balears. Consell Insular de Mallorca. ISBN 84-7632-571-1.

Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Gili, M. (1999). Historia de la misoginia. Barcelona: Antrophos-UIB. ISBN 84-7658-563-2.

Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Riera, T. (comps.) (1999). 15 anys d'investigació sobre gènere a la UIB. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears - Consell Insular de Mallorca. ISBN 84-7632-393-X.

Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Riera, T. (dirs.) (1998). Actes de la I Universitat d'Estiu d'Estudis de Gènere: Identitat de Dona. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears - Consell Insular de Mallorca. ISBN 84-7632-351-4.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (1997). El model de dona a la Secció Femenina. Implantació a les Illes Balears (1939-1975). Palma: Universitat de les Illes Balears. ISBN 84-7632-312-3.

Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Gili, M.; Manassero, M. A. (1996). Estudio sobre la situación de las mujeres en Baleares / Estudi de la situació de les dones a les Balears. Palma de Mallorca: Govern Balear. ISBN 84-920680-5-1

Capítols de llibres (des de l'any 2000)

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2004). Violencia contra las mujeres. A Ester Barberá; Isabel Martínez Benlloch (coords.). Psicología y género (pp. 241-270). Madrid: Pearson Educación. ISBN 84-205-3725-X.

Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Riera, T.; Alberdi, R. (2003). Las mujeres y la política: 70 años del voto femenino en España. A Norma R. Heredia; M. del Valle Videla (comp.). Pensamiento feminista. Reflexiones de la realidad con enfoque de género (pp. 131-146). Córdoba (Argentina): CEN (Centro de Escritoras/es Nacionales).

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2003). Aspectos psicosociales de la violencia de género: violencia doméstica e acoso sexual no laboral. A E. Jato; L. Iglesias (coords.). Género e educación social (pp. 294-313). Santiago: Editorial Laiovento.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2002). El feminismo académico y su difusión social: Nuestra experiencia desde la Universidad de las Islas Baleares. A Centro de Estudios sobre la Mujer. La difusión del conocimiento en los Estudios de las mujeres. Dinámicas y estrategias de poder y ciudadanía (pp. 213-230) (CD-ROM). Alicante: Centro de Estudios sobre la Mujer. Universidad de Alicante. ISBN 84-688-0336-7.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2002). La misoginia como factor explicativo en la violencia contra las mujeres. El caso de los malos tratos. R. Martínez, C. Parcerio; T. Luengo (coord.). Agentes de igualdad de oportunidades para las mujeres: Acciones positivas en el marco de la cooperación (pp. 137-158). Madrid: UNED.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2002). Causas psicosociales de la violencia de género: el papel de las creencias misóginas. A M. T. López Beltrán, M. J. Jiménez Tomé; E. M. Gil Benítez (eds.). Violencia y género (vol. 1, pp. 365-374). Málaga: Centro de Ediciones de la Diputación Provincial de Málaga.

Salvà, P.; Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Ramis, C. (2002). Psychosoziale Aspekte bei der Wiedereingliederung junger spanischer Frauen in den Arbeitsmarkt. A L. Hermes, A. Hirschen; I. Meissner (Hrsg.). Gender und Interkulturalität. Ausgewählte Beiträge der 3. Frauen-/Gender - Forschung in Rheinland Pfalz (pp. 197-204). Tübingen: Ed. Stauffenburg Verlag. ISBN 3-86057-794-8.

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2001). La trampa de la feminidad: La educación física en la España de la posguerra. A AA. VV. Voces en conflicto, espacios de disputa (cd-rom). Buenos Aires: Instituto Interdisciplinario de Estudios de Género (Universidad de Buenos Aires) con apoyo del PNUD (Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo). ISBN 950-29-0614-4.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2000). Investigación y docencia feminista en los estudios de Psicología de la Universitat de les Illes Balears. A E. Bosch, V. A. Ferrer; T. Riera (comps.). Una ciència no androcèntrica. Reflexions multidisciplinàries (pp. 11-26). Palma: Universitat de les Illes Balears. Consell Insular de Mallorca. ISBN 84-7632-571-1.

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2000). La perspectiva de género en psicología social de la salud: Algunas propuestas. A J. Fernández, J. Herrero; A. Bravo (eds.). Intervención psicosocial y comunitaria. La promoción de la salud y la calidad de vida (pp. 450-455). Madrid: Biblioteca Nueva. ISBN 84-7030-832-7.

Publicacions a revistes (des de l'any 2000)

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2003). Mujeres maltratadas: Análisis de características sociodemográficas, de la relación de pareja y del maltrato. Intervención Psicosocial. Revista sobre Igualdad y Calidad de Vida, 12(3), 325-361.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2003). Mujeres en los primeros laboratorios de psicología: venciendo las dificultades. Revista de Historia de la Psicología, 24(3-4), 695-702.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2003). Fragilidad y debilidad como elementos fundamentales en el estereotipo tradicional femenino. Feminismos (Revista del Centro de Estudios sobre la Mujer de la Universidad de Alicante), 2, 139-151.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2003). Maltrato de mujeres y misoginia: Estudio empírico sobre un posible factor

explicativo. Anuario de Psicología, 34(2), 215-234.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2003). Sobre la supuesta inferioridad intelectual de las mujeres. El caso de las teorías frenológicas en el siglo XIX. Clepsydra Revista de estudios de género y teoría feminista, 2, 119-136.

Ferrer, V. A. (2003). El análisis psicosocial de la enfermedad crónica desde una perspectiva de género. Revista Encuentros en Psicología Social, 1(4), 105-108.

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2003). Algunas consideraciones generales sobre el maltrato de mujeres en la actualidad. Anuario de Psicología, 34(2), 203-214.

Ferrer, V. A.; Bosch, E.; Ramis, C.; Torrens, G. (2003). La violencia de género en el ámbito laboral: Análisis psicosocial del acoso sexual. Revista Encuentros en Psicología Social, 1(3), 255-261.

Ferrer, V. A.; Bosch (2002). Consecuencias del maltrato sobre la salud física y mental de la víctima: algunos datos empíricos. Psicología y Salud (Psychology & Health), 12(1), 28-40.

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2001). Violencia de género y salud mental: Algunas reflexiones sobre el maltrato de mujeres. Cuadernos Mujer Salud (versión en inglés "Women's Health Collection"), 6, 99-104.

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2001). El análisis de género: una revisión necesaria en Psicología social de la salud. Psicología y Salud (Psychology & Health), 11(1), 5-16.

Bosch, E. (2001). Nuevas estrategias en las relaciones hombre - mujer. Papeles de Cuestiones Internacionales, 73, 83-90.

Bosch, E. (2000). Introducción (al dossier sobre género). Intervención Psicosocial, 9(1), 5-6.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2000). La violencia de género: De cuestión privada a problema social. Intervención Psicosocial, 9(1), 7-19.

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2000). "El alma del niño. Ensayos de psicología infantil": una obra olvidada de una autora olvidada. Revista de Historia de la Psicología, 21(2-3), 85-94.

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2000). Algunas consideraciones sobre las consecuencias de la violencia doméstica sobre la salud de la víctima. Cuadernos de Medicina Psicosomática y Psiquiatría de Enlace, 55-56, 37-45.

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2000). Violencia de género y misoginia: Reflexiones psicosociales sobre un posible factor explicativo. Papeles del Psicólogo, 75, 13-19.

Comunicacions a congressos (des de l'any 2000)

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2004). Estudios de género y psicología: algunas reflexiones sobre el estado de la cuestión en nuestro país. Comunicació presentada a les "XV Jornades de Investigació Interdisciplinaria del Instituto Universitario de Estudios de la Mujer de la Universidad Autónoma de Madrid. Democracia, feminismo y universidad en el siglo XXI". Del 21 al 23 d'abril a Madrid (Espanya) (Nacional).

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2003). El compromiso feminista de las científicas pioneras: el caso de la Psicología. Comunicació presentada al III Congreso Internacional de la Asociación Universitaria de Estudios de las Mujeres

(AUDEM). 28-30 d'abril. Lleó (Espanya) (Internacional).

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2003). Mujeres en los primeros laboratorios de psicología: venciendo las dificultades. Comunicació presentada al XVI Symposium de la Sociedad española de Historia de la Psicología. 3-5 abril. Sevilla (Espanya) (Nacional).

Bosch, E.; Ferrer, V. A.; Riera, T.; Alberdi, R. M. (2003). El comentario de texto como herramienta de trabajo en la praxis feminista. Comunicació presentada al III Congreso Internacional de la Asociación Universitaria de Estudios de las Mujeres (AUDEM). 28-30 de abril. Lleó (Espanya) (Internacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E.; Salvà, F. (2003). Las mujeres en la docencia universitaria: La Universitat de les Illes Balears cinco años después (1997-2002). Comunicació presentada al III Congreso Internacional de la Asociación Universitaria de Estudios de las Mujeres (AUDEM). 28-30 d'abril. Lleó (Espanya) (Internacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E.; Ramis, C.; Torrens, G. (2003). La violencia de género en el ámbito laboral: Análisis psicosocial del acoso sexual. Comunicació presentada al VIII Congreso Nacional de Psicología Social. 8 a 11 d'abril. Torremolinos (Espanya) (Nacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E.; Torrens, G.; Ramis, C. (2003). Domestic violence against women: What do those future professionals who will have to cope with it know and think about this topic? A research project. Pòster presentat al 5th European Feminist Research Conference. 19-24 agost. Lund (Suècia) (Internacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E.; García, E.; Torrens, G. (2003). Domestic violence and its consequences on health: some empirical data. Pòster presentat a The 17th Conference of European Health Society. 24 a 27 setembre. Illa de Kos (Grècia) (Internacional).

Alberdi, R.; Artigas, B.; Bosch, E.; Moreno, C.; Ferrer, V. A.; Riera, T. (2002). Enseñar a trabajar en un mundo de diferencias: los contenidos de género, desarrollo; y globalización en el currículum básico. Comunicació presentada al IV Congreso Iberoamericano de Ciencia, Tecnología y género. 23 a 27 de juliol. Madrid (Espanya) (Internacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2002). La violencia de género en el ámbito educativo: Algunas reflexiones sobre el acoso sexual en la Universidad. Comunicació presentada al "Congreso Multidisciplinar sobre Educación y Género". 20 a 22 de març. Màlaga (Espanya) (Nacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E.; Alberdi, R.M.; Riera, T. (2002). La incorporación de los contenidos de género a las materias optativas del currículum universitario: algunos ejemplos. Comunicació presentada al Congreso Multidisciplinar sobre Educación y Género. 20 a 22 de març. Màlaga (Espanya) (Nacional).

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2001). El feminismo académico y su difusión social: Nuestra experiencia desde la Universidad de las Islas Baleares. Comunicació presentada al II Congreso de la Asociación Universitaria de Estudios de las Mujeres. 7 al 9 de maig. Alacant (Espanya) (Internacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2001). La necesidad de introducir la perspectiva de género en la investigación psicológica sobre violencia de género. Pòster presentat al XXVIII Congreso Interamericano de Psicología. 29 juliol - 3 d'agosto. Santiago de Chile (Xile) (Internacional).

Ferrer, V. A., Bosch, E.; García-Buades, E. (2001). Domestic violence consequences on health: an empirical

study. Pòster presentat a Feminine ways: Health and Psychopathology of women. 25-27 octubre. Porto (Portugal) (Internacional).

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2000). "El alma del niño. Ensayos de psicología infantil": una obra olvidada de una autora olvidada. Comunicació presentada al XIII Symposium de la Sociedad Española de Historia de la Psicología. 4-6 de maig. València (Espanya) (Nacional).

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2000). Sexual harassment on campus: A preliminar study in the University of Balearic Islands. Pòster presentat al XIV World Meeting of the International Society for Research on Aggression (ISRA) 9-14 julio. València (Espanya) (Internacional).

Bosch, E.; Ferrer, V. A. (2000). Causas psicosociales de la violencia de género: el papel de las creencias misóginas. Comunicació presentada al Congreso Interdisciplinar sobre Violencia y Género. 9 novembre - 1 diciembre. Màlaga (Espanya). (Nacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2000). La perspectiva de género en psicología social de la salud: Algunas propuestas. Comunicació presentada en el VII Congreso Nacional de Psicología Social. 26-29 setembre. Oviedo (Espanya) (Nacional).

Ferrer, V. A.; Bosch, E. (2000). La trampa de la feminidad: La educación física en la Espanya de la posguerra. Comunicació presentada a VI Jornadas de Historia de las Mujeres y I Congreso Iberoamericano de Estudios de las Mujeres y de género. 2-5 agost. Buenos Aires (Argentina) (Internacional).

Ferrer, V. A., Bosch, E.; Gili, M. (2000). Domestic violence and its consequences on health: Implications from the Health Psychology. Pòster presenta en la 14th Conference of the European Health Psychology Society. 16-19 agost. Leiden (Holanda) (Internacional).

Ramis, C.; Ferrer, V. A.; Bosch, E.; Salvà, P. (2000). Aspectos psicosociales en la re-incorporación de la mujer al mundo laboral. Comunicació presentada en el Fachtagung Frauen - und Gender - Forschung in Rheinland Pfalz. 3-4 novembre. Coblença (Alemaya) (Internacional).